

Aýal-gyzlaryň azatlyk we deňlik ugrundaky göreşi

Category: Kitapcy, Sözler, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Aýal-gyzlaryň azatlyk we deňlik ugrundaky göreşi KADINLARIN EŞİTLİK VE ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ

kitapcy.ru

Bu gün birisi çıkıp da bana "Size göre günümüz Türk ve İslam

Dünyasının en büyük ve en önemli sorunu nedir?" diye sorsa vereceğim cevap öncelikle "Kadınlar ve Kadın Hak ve özgürlükleri" olacaktır. Ve ne yazık ki Türk ve İslam Dünyasında bu konunun önemini anlamış pek az insan mevcuttur. Bu ülkelerde kadın deyince akla hemen 90-60-90 rakamlarının kadını gelir. Oysa kadın denince ilk anda akla Anneler gelmelidir, çünkü her kadın bir anne veya anne adayıdır. Bu nedenle toplumda daima saygın bir yere, saygın bir değere sahip olmalıdır.

Atatürk'ün bütün karşı çıkışları ve engelleri bertaraf ederek bir anda kadınlarımıza verdiği hak ve özgürlükleri elde etmek için Dünya kadınları yüz yıllarca uğraşmış ve çok büyük mücadeleler vermişlerdir. 8 Mart Dünya kadınlar gününü kutlarken ülkemizde ve bütün medeni âlemde bu kadınların mücadelelerinin en azından hatırlanmasının gerekli olduğuna inanıyoruz.

Dinde Reform Hareketinin ve Protestan Mezhebinin ünlü lideri Martin Luther "Evlilik kutsanmış değil, dünyevi bir iştir" sözleri ile evlilik anlayışına yeni bir yorum getirmiştir. Martin Luther de masa başı sohbetlerinde "Kadın evde oturmalıdır" sözleri ile klasik çizginin dışına çıkmamıştır.[1] Ondan bir şeyler bekleyen kadınlar hayal kırıklığı yaşamışlardır.

Rönesans'la birlikte büyük bir özgürlük akımı oluşmuşken, kadınla erkeğin arasında daha fazla eşitlik olabileceği düşünülüyordu. Ancak yine kadın hak ve özgürlükleri konusunda ciddi bir atılım yapılamadı ve Fransız İhtilaline kadar hiçbir gelişme olmadı.

Kadınlar 1789 yılında başlatılan ihtilal hareketi içinde aktif roller üstlendiler. Mevcut yasalar gereği oy verme hakları yoktu ve devrimci örgütlerin çoğuna kadın oldukları için kabul edilmiyorlardı. Önlerine çekilen bu kalın setleri aşmak için kadınlar kendi örgütlerini kurdular. Paris'te ve 30 kadarı taşrada kurulmuş olan "Devrimci, Cumhuriyetçi Kadın Yurttaşlar Kulübü" böyle kurulmuştu.[2]

Bayan Concordet'in çıkışından sonra erkek çocukların, kız çocuklar karşısındaki miras öncelikleri kaldırılıp, bu alanda eşitlik ilkesi benimsendi. 1792'de yasalarda boşanma hakkı tanındı. Ancak Cocordet'in giyotinle idam edilmesinden sonra önerileri unutuldu.

Olympe de Gauges 1791 Eylülünde yayınladığı "Kadın ve Kadın

Yurtdař Hakları Bildirisi”nde isteklerini şöyle belirtmekteydi. “Haklar bakımından özgür ve erkeklerle eşit doğan kadınlar, erkeklerin toplumda çekip ellerinden aldıkları doğal haklarından yararlanmalıdırlar. Kadınlar bütün haklarını elde etmedikleri sürece Devrim tamamlanmış olmayacaktır. Bildirinin onuncu maddesinde de řu ünlü sözü söyleyecektir. “İdam sehпасına çıkma hakkı olan kadının kürsüye de çıkma hakkı da olmalıdır.”

Aykırı fikirlerinden dolayı 20 Temmuz 1793’te tutuklandı, 2 Kasımda ölüme mahkûm edildi ve bir gün sonra giyotine gönderildi. Yıllarca peşinde koştuğu kürsüye çıkma hakkı kendisinden esirgenmişti ama sehpaaya çıkma hakkı esirgenmedi.[3]

Onunla birlikte yayınladıkları “Kadınların Hakları” Belgesine imza atan mücadele arkadaşı Rose Lacomb’un kadın hakları konusunda Meclise açtığı savaş da başarısızlıkla sonuçlandı ve Bayan Lacomb’un da başı sehpada giyotinle uçuruldu.[4]

Sehpada can veren kadın savaşçılardan biri de Madam Roland dı (1754–1793).

1793 yılında diğer arkadaşları gibi o da sehpaaya götürülürken söylediği řu sözler yıllarca hafızalardan silinmedi: “Ey özgürlük senin adına ne cinayetler işleniyor.”

Erkek devrimcilerin 30 Ekim 1793 yılında hazırladığı bir raporla kadın kulüpleri ve kadınların siyasi haklarını kullanmaları yasaklanmıştır. Yine de kadınların mücadelesi bazı önlemlerin alınmasına imkân sağlamıştır. Medeni hakların tanınması, mirasta eşitlik, gerektiğinde karşılıklı anlaşma ile boşanma bunlar arasındaydı.[5]

Devrimin birçok düşüncesi gibi, eşitlik anlayışı da kısa bir süre sonra hızını kaybetti. Ünlü Talleyrand “ Kız çocukları okullara ancak 8 yaşına kadar kabul edilebilir” derken; Napolyon Bonaparte döneminde yayınlanan “Medeni Kanun” da kadınları yeniden aile reisinin, yani erkeğin egemenliği altına sokacaktı.

Kadın hakları konusunda en büyük mücadelerden birini bayan Germain vermişti. Ona en yakın insan şüphesiz babası, dönemin ünlü Maliye Bakanı Jacques Necker idi ve her fırsatta “Ben Neckerin kızıyım, ona layık olmaya çalışacağım” diye bundan gururla bahsederdi. Napoleona “Fikir korkağı” dediği duyulunca Napoleon da onun için “Onu ezeceğim, yok edeceğim” demişti. Bu tehditleri duyan Germain aldırmamış ve řu ünlü sözleri

söylemişti: “Haksız bir güce karşı direnmenin temelinde bir tür bedensel zevk yatar.”

Kadınların oy hakkı ile siyasi haklardan mahrum edilmesini savunan fikirler çoğunlukta idi. Mesela ünlü düşünürler Adam Smith, Hegel, Kant, Rousseau ve Nietzsche'nin kuramları temelde birçok bakımdan birbirinden farklı olduğu halde, kadınlarla ilgili görüşleri açısından şaşırtıcı bir benzerlik gösteriyorlardı. Kadınların siyasi statüden yoksun bırakılmalarını; biyolojik doğalarına bağlı ve haklı görüyorlardı. Kadınların ruhsal yapılarının “Yumuşak, boyun eğici, duygusal, us dışı” olduğunu dile getiriyorlar ve kadınların ev içi ile sınırlı kalmalarını ısrarla vurguluyorlardı.[6]

Haklar konusunda kadınlara açıkça destek veren ilk siyasi liderlerden biri, iktisatçı, filozof John Stuart Mill (1806–1873) olmuştu.

Jeremy Bentham ve John Stuart Mill kadınların vatandaşlık haklarına sahip olmalarını savunmakta ve “İnsan ırkının bu yarısını, moral açısından erkeklere eşit” saymaktaydılar. J.S.Mill “Kadınların Boyun Eğmişliği” (Subjection of Women) başlıklı kitabında, kadınların oy hakkı kazanmalarını, hukuk sistemine dâhil edilmelerini, siyasal, medeni ve toplumsal tüm haklara toplumdaki tüm erkek vatandaşlarla eşit bir şekilde kavuşmalarını bir özgürlükçü talepler dizisi olarak sunmaktadır. O, Amerikan Bağımsızlık Bildirisinde “doğuştan tabii haklar” olarak tanımlanan hakların yalnız bir tek cinse (erkeklere) özgü olamayacağını ileri sürmekte, “cinsiyet aristokrasisini” şiddetle reddetmekte, erkeklerin hukuk ve siyasal pratikte kadınlar üzerindeki iktidarlarını “Medenileşmiş toplumun sonuncu zorbalığı” olarak nitелеmektedir.[7]

Savaş sonunda Anayasa'da yapılan bir değişiklikte köleliğe son verilip[8], zencilere oy hakkı tanındığı halde bütün mücadelelerine rağmen kadınlar bu haktan yoksun bırakıldılar. Kölelere tanınan haklar annelerden esirgendi.[9]

Elisabeth Candy Stanton ve arkadaşları Newyork'ta yapılan bir toplantıdan önce büyük bir hamleye daha imza attılar ve 1845 yılında “Kadınların İncilini” (Women's Bible)'ı yayınladılar. Bu kitapta hemen hemen bütün tek tanrılı dinlerde ortak olan Âdem ile Havva öyküsü farklı bir şekilde yorumlanıyordu. Esasta Havanın davranışı Âdemin davranışından daha üstün bir

değer taşıyordu. Yasak sadece Âdeme konmuştur ve o her şeyi sessizce izler, araya girmemiş ve eşini soğukkanlılıkla ele vermiştir. Bu kabul edilemez bir davranıştır ve cennetten kovulma olayının esas suçlusu Havva değil âdem'dir. Bu olayı[10] yorumlayanlar açıkça Havva'ya haksızlık yapmışlardır. 1890 yılında kadınlar kendilerine karşı olan tutum ve davranışların ana nedeninin kutsal kitaplar olduğunu görünce, bu konuyu yeniden ele alıp meselenin üstüne gitmeğe karar verdiler ve "İncili gözden geçirme komitesi" ni kurdular. Bunun yanında aynı yıl kurulan "Amerikan Ulusal Kadın Oy Hakkı Derneği" (National American Women Suffrage Association) ülkenin tümünde kurulan bölgesel örgütleri bir araya getirdi. 1903 yılında bir büyük hamle daha yapılarak "Oy Hakkı Uluslar arası Kadın Birliği" kuruldu. Böylece ABD'de sağlanan güç birliği sayesinde, 1914'den itibaren bir kısım Batı eyaletlerinde, 26.8.1920'den itibaren de bütün ülkede kadınlara oy verme hakkı sağlandı.[11]

• DİPNOTLAR:

[1] Server Tanilli: Fransız Devriminden Portreler, s.229–230 (İstanbul–1995)

[2] Necla Arat: Feminizmin ABCsi, s.24–25 (Simavi Yayınları)

[3] Serpil Çakır: Osmanlı Kadın Hareketi, s.13 (İstanbul–1944) ;S.Tanilli, s.232; N.Bensadon, s.41–42 Serpil Çakır: Osmanlı Kadın Hareketi, s.13 (İstanbul–1944) ;S.Tanilli, s.232; Ney Bensadon: Başlangıçtan Günümüze Kadın Hakları, s. 41-42 (İletişim Yayınları, İstanbul–1990)

[4] S. Tanilli, s.232

[5] Norgand Kohlhagen: Dünyayı Değiştiren Kadınlar, s.30–31 (İstanbul–1993)

[6] N. Arat, s.17

[7] Aynı Eser, s.20

[8] Aynı Eser, s.32

[9] Aynı Eser, s.33

[10] Ney Bensadon: Başlangıçtan Günümüze Kadın Hakları, s.14 (İletişim Yayınları İstanbul–1990)

[11] Aynı Eser, s.53–54 Taryhy makalalar